

Korrekturlæsning – viden, talent, røntgenblik

Af [Kirsten Rask](#) 2. november 2011 • I kategorien [Stavning](#) • 📖 ✉️ 🌐

Tankerne bag korrekturlæseruddannelsen

Korrekturlæsere er en af de faggrupper der har stor medindflydelse på den sproglige udvikling når det gælder stavning, grammatik og tegnsætning. Som regel på den gode måde – i modsætning til andre aktører der har en stor finger med i spillet, men som i mindre grad tænker i de baner. Sidstnævnte er især grafikere og designere, som i mange tilfælde får lov til at sætte afgørende sproglige fingeraftryk på teksterne i det offentlige rum – uden at have tilstrækkelig sprogfaglig baggrund.

Sprogstyrere på slap line

Men mange professionelle skribenter lever heller ikke helt op til betegnelsen 'den øvede sprogbruger' – den gruppe som Dansk Sprognavn og ordbogsredaktørerne baserer deres beslutninger på. Dét "de øvede sprogbrugere" gør, bliver registreret, og ændringer der efterhånden må betegnes som almindelige hos *dem*, må på et eller andet tidspunkt registreres som gyldige former og udtryk. Spørgsmålet er ofte hvor mange øvede sprogbrugere der skal have brugt en form hvor længe, før den skal blæstemples.

Tænk hvis der nu kunne blive færre sprogfejl i det offentlige rum ...

Slappere og strammere

Det er ingen hemmelighed at retskrivningsdyrkere tæller både slappere og strammere. [Korrekturlæseruddannelsen](#) er så nørdet at den må høre til strammerne. For selv om vi har et åbent blik for den meget omtalte sproglige udvikling – der ofte bruges som argument for ikke at gøre noget eller ikke have en mening om sproget her og nu – er der flere "truede arter" som vi gerne vil fastholde lidt endnu, grammatiske og retskrivningsmæssige former som er under pres fordi de optræder næsten lige så hyppigt i forkert som i rigtig form.

Her tænker jeg på fænomener som

- *hans/hendes, sin, deres, sig*: Han fejrede 40-års dagen for *hans debut. Forældrene har for at hjælpe børnene sat *dem selv på skolebænken.
- *ligge/lægge*: Medlemskab kræver blot at du *ligger 95 kr. på bordet.
- *særskrivning af komposita*: *mango frugter, *rabat tilbud
- *-t endelser, både i adjektiver og adverbier*: et hus *fuld af mystik. Vinden bliver *relativ varm.

Og mange andre.

(* ved et ord betegner en ukorrekt form).

Hvornår skal en fejl ikke være det længere?

Sprognævnet kommer nok ikke uden om at godkende en form som 'har *strukket' ved siden af 'har strakt' i den kommende udgave af Retskrivningsordbogen – på grund af usus (sprogbrugen). Men andre former vil uddannelsen gerne slå et slag for at bevare, fx styrke kendskabet til hvornår vi bruger 'er' og hvornår 'har' som hjælpeverbum, fx 'Hun har vokset sine ben'; men 'Hun er vokset fra sine jævnaldrende'. Og altså ikke godkende sætninger som 'Oprørerne *har tørtet sammen på den centrale plads' eller 'Du skulle *have gået til brillemanden'.

I mine øjne er det også for tidligt at godkende sætninger som 'Bedes underskrives/Kræves udleveres' i stedet for 'Bedes underskrevet/Kræves udleveret', selv om nogle retskrivningshåndbøger faktisk siger god for dem.

Målet er ikke at standse den sproglige udvikling, men drømmen er at den kan foregå på et mere fagbevidst grundlag. Sådan at man som sprogbruger bevidst vælger at sige 'har strukket' fordi man synes – og kan argumentere for – at den form er bedre; eller omvendt: at man bevidst vælger at fastholde formen 'har strakt', fx af hensyn til analogien med 'rakte, har rakt'.

Og det hele er altså noget der kan læres.

Ting til debat

Andre sprogfænomener tager vi op til debat på holdene, fx den omsiggribende gradbøjning af adjektiver ved hjælp af 'mere' og 'mest' i stedet for bøjningsendelser, altså fx: 'De menige bliver mere og mere tykke' i stedet for '... tykkere og tykkere'. Vi er enige om at det nok er en anglicisme, men er det egentlig dårligere sprog, selv om det er nyt og

Korrekturlæserens grundbog af artiklens forfatter, Kirsten Rask, udkommer på Grafisk forlag i december 2011. 120 s., 300 kr. Bogen vil indgå i korrekturlæseruddannelsen. Klik for tydeligere tekst.

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker småbørns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Stavning'

Kan italienere og kinesere også være ordblinde? – Om skriftsystemer

Overzkrift

Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Den danske skriftnorms grundlægger

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

InglÉS til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Møvsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borriijnholmska måled

Artikler om

afgangsprøven, men har brug for at blive bevidst om hvad det egentlig er hun/han gør. Derfor er der mødepligt på korrekturlæseruddannelsen – de skal have været gennem teorien.

Den seende

Den tredje type korrekturlæser(kandidat) har det helt misundelsesværdige: blikket. Noget som både type a) og b) kan mangle. Evnen til at fokusere. Den seende har en koncentrationsevne a la savanterne (= de geniale autister), som gør at han eller hun kan udelukke alt omkring sig og samtidig gennemskue alt i en tekst: typografiens hensigtsmæssighed, linjernes længde og afstand, selv mindre stilbrud og selvfølgelig alle de sprogfejl som hun eller han umiddelbart kan gennemskue.

Det er den type kandidater der kommer og gør mig opmærksom på uhensigtsmæssigheder i bøgerne: boksoverskrifter som er skæve i forhold til indholdet, uheldige ombrydninger, punktstørrelser som ikke er kongruente hele bogen igennem – den slags. De kan virkelig få finpudset et manuskript.

MEN ikke alle fejltypen er så logiske at de er umiddelbart gennemskuelige; som bekendt er der undtagelser fra enhver regel, ting vi må acceptere som vedtagen norm selv om de strider mod det generelle mønster. Det vil sige at den rent seende også har brug for at få det teoretiske fundament.

Den ideelle korrekturlæser

Blandt dem der ikke bestod sommerens afgangsprøver, var kandidater fra alle tre grupper. De var altså ikke stærke nok i én eller flere af egenskaberne.

Den ideelle korrekturlæser er selvfølgelig hende eller ham der besidder alle tre egenskaber – i større eller mindre grad. I enkelte, lykkelige tilfælde har jeg mødt dem, både på uddannelsen, på danskstudiet og ude i det praktiske korrekturliv.

Men ude i den praktiske tekstvirkelighed sidder der desværre også en del fungerende korrekturlæsere som ikke er stærke på nogen af felterne. Der slipper for meget igennem – til skade for den offentlige retskrivningsbevidsthed. Gennem terpeagtigt fokus på den teoretiske viden og masser af praktiske sprogøvelser kan korrekturlæseruddannelsen især styrke den første egenskab – og dermed i hvert fald håbe på at skærpe både sansen og blikket.

Synderne og de omvendte

De illustrerende eksempler på hyppige fejltypen er ikke svære at finde: Det er bare at se tekst-tv, aviser, reklamer, tidsskrifter, ugeblade og fag- og skønlitterære bøger – for slet ikke at tale om internettet, kort sagt alle de teksttyper der batter noget når det gælder sproglig påvirkning. Korrekturlæseruddannelsen har i al ubeskedenhed som mål at bidrage til at gøre noget ved det.

Korrekturlæserens grundbog, Grafisk Litteratur, udk. december 2011.

*Kirsten Rask, cand.mag.
seniorrådgiver i dansk sprog*

Læs også:

- [Sprog på spring – DR som sprogbevarer og sprogudvikler](#) Danmarks Radios 2. sprogsymposium den 5. oktober 2009 Marianne Rathje og Anne Kjærgaard fremlægger Dansk Sprognævns undersøgelse af sproget i Danmarks Radio.
(Foto: Jørgen Christian Wind Nielsen) Det var ikke...

Tagget med: [korrekturlæsning](#), [Medier](#), [retskrivning](#), [sprogrigtighed](#), [tegnætning](#)

4 kommentarer

Ahn Andersen

3. november 2011 • 02:49

Jeg vil gerne informeres når bogen udkommer!

På forhånd tak

Ahn Andersen

Svar

Conny Rom Petersen

13. november 2011 • 23:20

Godt brølt, Løve!

Svar

Karen Bjerre

14. november 2011 • 15:39

Hvor er det dog spændende! Jeg kunne vel nok godt tænke mig at få den uddannelse

[Svar](#)**Jan Heegård**

22. november 2011 • 11:52

Tak for indlægget Kirsten, det blir da vist lidt af en kioskbasker. Den kommer forhåbentligt også som e-bog? Dit indlæg er naturligvis en salgstale, men jeg kan ikke lade være med også at betragte den som et sprogsyn, som jeg så i øvrigt ikke deler.

En (eller et?) præmis for din retning af noget kommunikativt rigtigt (i betydningen forståeligt) til noget andet kommunikativt rigtigt (= forståeligt) er at det der bør ændres, forvirrer (og at det er forsimplet – hvad er simpel grammatik og hvad er ikkesimpel grammatik?). Du tænker her jo på modtagerrollen. Men vil det ikke forvirre og forstyrre afsenderen hvis vedkommende skulle ændre sin måde at formulere sig på, fx ændre sin naturlige og grammatisk lige så indlysende brug af hans/sin, tempuskategorier, præposition efter adjektiv m.m.? Eller med andre ord, hvad vil der egentlig være galt i at modtageren var noget mere large i sin afkodningsstrategi og ikke kun holdt sig til en ret snæver skriftkode? For vi taler jo her udelukkende om skriftsprog, ikke sandt.

[Svar](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.